

Yrd. Doç. Dr. Doğan Kutukız Yrd. Doç. Dr. M. Akif Öncü

Bağımsız Denetimin Anonim Ortaklıklarda Kurumsal Yönetimin Gelişmesine Etkisi

Yrd. Doç. Dr. Doğan KUTUKIZ

Muğla Üniversitesi, Fethiye A.S.M.K. MYO

Yrd. Doç. Dr. M. Akif ÖNCÜ

Düzce Üniversitesi, Akçakoca Turizm İşl. Otelcilik Y.O

Özet

Ekonomik ve sosyal alanda oluşan gelişmeler, işletmelerin faaliyetlerinin genişlemesine ve yapılarının değişmesine neden olmaktadır. Anonim şirketler açısından uluslar arası düzeydeki denetim standartları ve uygulamalarındaki değişimler, şirketleri aile şirketleri olmaktan çıkarıp kurumsallaşmasına neden olmaktadır. Bunun için uluslar arası düzeyde denetim standartları ilk olarak Amerikan Sertifikalı Muhasebeciler Enstitüsü (American Institute of Chartered Public Accountant: AICPA) tarafından 1947 yılında "Genel Kabul Görmüş Denetim Standartları" olarak yayınlanmıştır ve bu standartlar bir çok ülke tarafından da benimsenmiştir.

İlke olarak kabul edilen şeffaflık, hesap verebilirlik, adil olabilmek ve sorumluluk esaslarına dayalı olan kurumsal yönetim anlayışı, SPK İlkeleri'nin benimsenmesiyle ve TTK ilgili maddelerinin yasalaşmasıyla Türk Hukuku'nda önemli bir yer edinmiştir.

Bu anlayışın yerleşmesinde, yönetim kuruluna ve bağımsız denetim kuruluşlarına önemli görevler düşmektedir. Kuşkusuz ki, kurumsal yönetim ilkesinin gerçek anlamda uygulanıp uygulanmadığı bağımsız denetim kuruluşunun yaptığı çalışma ve piyasa disipliniyle ilgili diğer kurumların kararları sonucunda ortaya çıkacaktır.

Anahtar Sözcükler: Kurumsal Yönetim, Anonim şirketler, Denetim Standartları

Abstract (The Effect Of Independent Audit At Incorporated Partnership On Development Of Institutional Management)

The developments in the field of economy and social field cause widening on enterprises' work fields and their structures. The audits which are at the level of international standards and changes in their practises cause incorporated enterprises to become institutionalised rather than family enterprises. For such auditing first audition standards were published by American Institute of Chartered Public Accountant: AICPA in 1947 under the name of "Generally Accepted Auditing Standards (GAAS)" and those standards are accepted by many countries.

Transparency, to be able to render account (hesap verebilmek), being fair, and responsibility based management are accepted as principles. Those principles have an important place in Turkish Law as SPK (Capital Markets Board) (CMB) principles are accepted and related law provisions to Turkish Trade Law which were put into practice.

Management board and independent auditing institutions have vital role to adapt this concept. It is no doubt that whether the institutional managing system is being practised or not will be found out with the help

of auditing made by independent auditing institutions and with the decisions of other institutions which are related to market discipline.

Key Words: Institutional Management, Incorporation Partnepship, Audit Standarts

I. Giriş

Ekonomik ve sosyal alanda meydana gelen hızlı değişimler işletmelerin faaliyet alanlarını genişletmelerine ve yapılarının değişmesine neden olmaktadır. Bu değişimler doğrultusunda işletmelerin mali tablolarına ilişkin güvenilir bilgiye olan ihtiyaç da artmaktadır. İşletme ile iş ilişkisinde olan karar alıcılar, işletmeye ilişkin bilgileri doğrudan kaynağından öğrenme olanağına sahip değildir. Bu nedenle karar alıcılar işletmeye ilişkin olarak başkaları tarafından hazırlanan bu bilgilerin güvenilirliğine inanmak durumundadırlar. Doğru ve güvenilir bilgiye olan ihtiyacın giderek artması bağımsız dış denetim faaliyetlerini de işletmeler için çok önemli bir gereksinim haline getirmiştir.

Bilgilerin ve kararların objektif ve doğru olarak verilmesi, ancak belirli düzeydeki yöneticilerin işletme dışından olması durumunda mümkündür. Bu da profesyonel yönetimi bir başka deyişle kurumsal yönetimi gerektirmektedir. (Alaylıoğlu,2003)

Profesyonel yönetim, işletme sahiplerin işlerin icrasında ve yönetim kurulunda aynı anda yer almamalarını öngörmektedir. İşletme yöneticilerinin aile üyeleri tarafından belirlendiği bu yönetim biçiminde, sadece yatırım kararları ve genel işletme politikaları gibi örgütün geleceğini ve bütünü ilgilendiren kararlar yönetim kurulunda yer alan işletme sahibi ve aile üyeleri tarafından verilir (Wolfman, 2003). Dolayısıyla, yönetim kurulunda yer alanlar, şirketin geleceğe hazırlanması için uzun vadeli amaçların belirlenmesi, yatırım kararlarının verilmesi, rakiplerin mevcut durumlarının saptanması ve uluslararası düzeydeki gelişmelerin takip edilmesi gibi şirketin tamamını ilgilendiren konularla ilgilenerler. Yönetici konumunda yer alanlar ise, şirketin amaçlarına ulaşılması için para, enerji, makine, malzeme, hammadde ve insan gibi kaynakların etkin şekilde kullanılmasına ve objektif standartların belirlenerek bu standartlara uygun sistemlerin kurulmasına ve işletilmesine yönelik çalışmaları yürütürler.

Kurumsal Yönetim, şirketlerin hissedarlarına ve diğer menfaat sahiplerine en yüksek düzeyde yarar sağlayacak bir yönetim şekli olarak iş dünyasında son yıllarda en çok tartışılan konulardan biri olduğu bilinmektedir.

Kurumsal Yönetim İlkeleri, anonim ortaklığın tüm çıkar taraflarının haklı menfaatlerinin şirket menfaatleriyle uyumlaştırılmasını ve ortak bulunmasını gerektirmektedir. Anonim ortaklık, oluşturacağı etkin yönetim örgütlenmesi ve iyi yönetim standartlarına uygun politikalarla, kurumsal yönetim anlayışını şirket kültürünün odağına yerleştirmelidir. Bu açıdan kurumsal yönetim, bütün anonim ortaklıkların organizasyonlarında ve insan kaynaklarında en önemli ilkeler olarak yer almalıdır.

Yönetim kurulunun, etkinliğinin en üst düzeyde olması sağlanırken, her türlü çıkar çatışmasından ve etkiden uzak, karar alma, yürütme ve temsil görevlerini bağımsız olarak yerine getirebilecek şekilde oluşturulmasına da özen gösterilmelidir. Yönetim kurulu üyelerinin yetenek, beceri ve deneyim düzeyleri ile bağımsızlık derecesi, yönetim kurulunun performans düzeyini ve başarısını belirlemekte ve şirketin hedefe ulaşmadaki başarısını doğrudan etkilemektedir (Sarbanes-oxley act).

Kurumsal yönetim ilkelerinin hayata geçirilmesi, şirket kültürüyle doğrudan doğruya ilişkilidir. Şirketlerin kurumsal yönetim ilkesi ışığında yapılandırılması, öncelikle yeniden yapılandırma, daha sonra sürekli yapılandırmayı içermektedir.

Kurumsal yönetim çerçevesinde denetim açısından ilk olarak, denetim standartları Amerikan Sertifikalı Muhasebeciler Enstitüsü (American Institute of Chartered Public Accountant: AICPA) tarafından 1947 yılında "Genel Kabul Görmüş Denetim Standartları" olarak yayınlanmıştır ve bu standartlar bir çok ülke tarafından da

benimsenmiştir (Arens ve Loebbecke, 2000)

AICPA tarafından yayınlanan ve finansal tabloların denetimine ilişkin genel kabul görmüş bu standartlar; genel standartlar, çalışma alanı standartları, raporlama standartları olarak üç grup altında toplanmıştır(Arens ve Loebbecke, 2000). Genel standartlardan olan bağımsızlık standardı son zamanlardaki önemli gelişmeler (büyük şirketlerin iflasları, yolsuzluklar v.b.) sonucu daha da fazla önem kazanmıştır.

Şeffaflık, hesap verebilirlik, adil olabilmek ve sorumluluk esaslarına dayalı olan kurumsal yönetim anlayışı, SPK ilkelerinin benimsenmesiyle ve TTK ilgili maddelerin yasalaşmasıyla Türk Hukuku'nda önemli bir yer edinmiştir.

Bu anlayışın yerleşmesinde, yönetim kuruluna ve bağımsız denetim kuruluşlarına önemli görevler düşmektedir. Kuşkusuz ki, kurumsal yönetim ilkesinin gerçek anlamda uygulanıp uygulanmadığı bağımsız denetim kuruluşunun yaptığı çalışma ve piyasa disipliniyle ilgili diğer kurumların kararları sonucunda ortaya çıkacaktır(Arens ve Loebbecke, 2000).

II. Bağımsız Denetimin Gelişimi Ve Rolü

Denetim standartları ilk olarak Amerikan Sertifikalı Muhasebeciler Enstitüsü (American Institute of Chartered Public Accountant: AICPA) tarafından 1947 yılında "Genel Kabul Görmüş Denetim Standartları" olarak yayınlanmıştır ve bu standartlar bir çok ülke tarafından da benimsenmiştir(Arens ve Loebbecke, 2000).

AICPA tarafından yayınlanan ve finansal tabloların denetimine yönelik hazırlanan genel kabul görmüş bu standartlar; genel standartlar, çalışma alanı standartları, raporlama standartları olarak üç grupta toplanmıştır(Arens ve Loebbecke, 2000). Denetim standartlarının genel standartlar grubunda yer alan bağımsızlık standardı son zamanlardaki önemli gelişmeler (büyük şirketlerin iflasları, yolsuzluklar v.b.) sonucu daha da fazla önem kazanmıştır. Bu standartlar, denetimi ger

çekleştirecek olan uzman denetçilerin karakterleri, davranışları ve mesleki eğitimleri ile ilgili esaslardan oluşur.

Bağımsızlık standardına göre, denetçilerin müşterilere olan yükümlülüklerinin ötesinde kamuoyuna karşı, kaliteli ve güvenilir bir denetim çalışması yerine getirme sorumlulukları bulunmaktadır. Denetçi veya denetçiler yaptıkları iş ile ilgili tüm konularda bağımsız düşünme mantığı içinde olmalı, denetim sırasında denetimi gerçekleştirilen işletme ile ilişkili kişilerin etkisi altında kalmadan bağımsız davranabilmelidirler.

Ülkemizde bağımsız dış denetimin yapılmasına ilişkin zorunluluk ilk defa 1987 yılında bankaların denetimi ile getirilmiş ancak denetleme ilke ve kuralları ise, ilk kez Sermaye Piyasası Kurulunun 1988 yılında yayınladığı tebliğler ile yasal bir nitelik kazanmıştır. 1989 yılında kabul edilen 3568 sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu'nun 50. maddesi uyarınca hazırlanan Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavirlerin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik hükümlerinde de denetim standartlarına yer verildiği görülmektedir. Muhasebe ve denetim standartlarının oluşturulması görevi TÜRMOB tarafından 1994 yılında kurulan Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu'na (TMUDESK) verilmiştir.

Ülkemizde denetim alanında en önemli gelişmelerden biri de 2003 yılında Türkiye denetim Standartları Kurulu'nun kurulmasıyla gerçekleşmiştir. TÜDESK, TÜRMOB tarafından meslek elemanlarının denetim faaliyetleri ile başka kanunlarla verilen denetim işlemlerini disiplinli bir şekilde yürütebilmesi için uluslararası denetim standartlarını saptaması ve yayınlaması amacıyla kurulmuştur.

ABD'de, Enron Skandalı sonrasında sermaye piyasasında yatırımcıları korumak amacıyla 2002 yılında Sarbanes - Oxley Yasası çıkarılarak halka açık şirketlerin denetimine yeni bir düzen ve disiplin getirilmesi amaçlanmıştır (Sarbanes-Oxley Act of 2002; Aldhizer ve diğ., 2003).

Söz konusu yasa, bağımsız bir gözetim kurumunun oluşturulması (The Public Company Accounting Oversight Board; PCAOB), yönetim kurulları ve denetim kurulları için yeni sorumluluklar, halka açık şirketler için yeni raporlama yükümlülükleri ve kurumsal yolsuzluk ve usulsüzlükler hakkında daha ağır yaptırımlar getirmiştir. Ayrıca, denetim şirketlerinin müşterilerine verebileceği veya veremeyeceği denetim dışı hizmetler, denetçi rotasyonu, çıkar çatışması durumunda denetim firmasına denetleme yasağı getirilmesi ve şirket yönetiminin denetçi üzerinde baskı kurmasını önlemeye dönük yaptırımların ağırlaştırılması yoluyla denetçi bağımsızlığı

gını sağlamaya yönelik hazırlanmıştır. Denetimin bağımsızlığını ve etkinliğini korumada, anonim ortaklıklar açısından önem arz eden yön; finansal yatırımcıların korunması ve menkul kıymetler yasalarına yeni hükümler getirmesi, denetimde bağımsızlığı engellemeye ve yatırımcıları yanıltmaya yönelik aykırılık ve suçlara ilişkin olarak yaptırımlarda 10 kata varan artırımlar getirmesidir.

PCAOB, Ocak 2007 itibarıyla ABD'deki denetim firmalarının 2004 yılı faaliyetlerini denetlenmiş ve bu denetimlerden dört büyük şirkete ait 2004 yılı sonuçları aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo.1. PCAOB' nun Dört Büyük Denetim Şirketine İlişkin 2004 Yılı Denetim Sonuçları

PCAOB nin 2004 Denetimi sonuçları	Deloitte	E&Y	KPMG	PWC
Önemli sorunlar taşıyan denetim sayısı	17	10	11	9
Düzeltilme yapılan finansal tablo sayısı	1	1	4	1

Kaynak : www.fulcruminquiry.com, PCAOB Reports On the Big 4 Accounting Firms'

Disappointing Performance, Jan., 2007.

ABD'de kurulmuş PCAOB, denetim şirketlerinin denetimi yapmaktadır. Denetim sonucunda ortaya çıkabilecek olumsuzluklar denetim şirketleri için telafisi mümkün olmayan sonuçlar doğurabilir. ABD'de bağımsız gözetim kurumu olan PCAOB, 2004 yılında dört büyük denetim şirketinin yapmış olduğu denetimleri değerlendirdiğinde, önemli sorunlar taşıyan denetim sayısının beklenenden daha yüksek çıkmış olması, gözetimin daha da artırılmasını ve cezai müeyyidelerin uygulanmasını gerektirmektedir.

Basel-II bünyesinde yer alan üç bloktan ilki olan "birinci yapısal blok" kredi riskinin hesaplanmasına ilişkin bir dizi yöntem yer veren ve teknik tarafı baskın bir bloktur. Birinci yapısal blokta yer alan yöntemlerin denetlenmesinin yanı sıra örneğin yoğunlaşma riski, bankacılık hesaplarındaki faiz riski, likidite riski gibi yasal sermaye ile ilgili risklerin de denetlenmesini öngören ve "denetimsel gözden geçirme" olarak adlandırılan "ikinci yapısal bloktaki" esas amaç, Basel-II'yi uygulayan ülkelerin "denetim kalitesinin" artırılmasıdır. Bu

çerçevede ikinci yapısal blokta, Basel-II'nin gerekleri uygulamaya aktarılırken denetim otoritelerince denetimin kalitesinin artırılması yönündeki çabaların da varlığı görülmektedir (Combarros, 2000).

Kurumsal yönetim ilkeleri çerçevesinde, dünyada ve Türkiye'de yolsuzluk, tarafsızlık, şeffaflık ve sorumluluk kavramları üzerinde ilgili kurum ve kuruluşlar yeniden durmaya başlamıştır. Bunun sonucunda yasalarda ve şirket yapılarında birçok değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklerin şirketlerin yapıları üzerindeki etkiler aşağıda sıralanmıştır;

II.1. Zorunlu Denetçi Rotasyonu

Amerika'daki Sarbanes-Oxley Yasasının etkileri Türkiye açısından son derece hızlı gelişmeleri beraberinde getirmiş ve Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) ile Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK) denetim mesleği ile ilgili mevzuatlarını değiştirmiştir. SPK, Seri X, No 22 sayılı Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetim Standartları Hakkında Tebliğ ile denetim firması rotasyonunu yedi yıl, BDDK da Bankalarda Bağımsız Denetim

Gerçekleştirecek Kuruluşların Yetkilendirilmesi ve Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik ile sekiz yıl olarak belirlemiştir. SPK Tebliği 2003 yılından BDDK Yönetmeliği de 2002 yılından başlayarak denetim firması rotasyonunun 2010 yılından itibaren uygulanmasını zorunlu hale getirmiştir. Bu süreler SPK'nın eski Tebliğinde 5 yıl, BDDK'nın eski Yönetmeliğinde de 4 yıl olarak öngörülmekteydi. Her iki düzenleyici de bu süreleri 2006 yılında yeni düzenlemeler ile artırmıştır.

II.2. Bağımsız Yöneticiler

SPK İlkeleri'nin, kurumsal yönetim ilkesinin hayata geçirilmesi bakımından vurguladığı başlıca konulardan biri, yönetim kurulunda mümkün olduğunca çok sayıda bağımsız üyeye yer verilmesidir. Bağımsız yöneticiler, mesleki deneyim ve birikimlerine dayanarak ortaklığın menfaatleri konusunda en üst düzeydeki kararları vermeye yetkili olan yöneticilerdir. Şirketlerde bağımsız yöneticilerin atanması, sadece hissedarların kişisel çıkarlarını değil sosyal sorumluluk içeren bir yönetimi sergilemekte ve kurumsal yönetimin hayata geçirilmesi açısından kritik bir önem taşımaktadır.

II.3. Şirket içi deneticilerin sorumlulukları

Bağımlı olarak çalışan meslek mensupları hem işverenlerine hem de mesleklerine karşı sadakatle yükümlü olmakla birlikte bazı durumlarda çatışmaya neden olabilirler. Şirket içi çalışanlar için çalıştıran kurumun yasal ve stratejik amaç ve çıkarlar önceliklidir. Ancak:

- Yasaların çiğnenmesi,
- Mesleğin yasa ve standartlarının ihlali,
- Yalan söylenmesi veya işverenler için denetim yapanların aldatılması,
- Belgelere yanıltıcı isim yazılması gibi durumlarında şirket içi deneticinin korunması söz konusu olamaz.

II.4. Yönetim Kurulu

Bağımsız yönetim kurulu üyeleri, hem aileden hem de icra işlerinden bağımsız üyelerdir.

Yönetim kurulu üyesinin bağımsız olması,

- Şirketten danışmanlık ve/ veya başka bir ad altında herhangi bir ücret almaması ve şirketin veya herhangi bir iştirakinin ilişkili tarafı sıfatını taşıyamaması anlamına gelmektedir.

Bağımsız üyeler, şirket içi reformların ve şeffaflığın yerleşmesi, azınlık haklarının korunmasında ve yatırımcı güveninin kazanılması açısından şirket ve yatırımcılar arasındaki diyalogun yerleşmesinde aracılık görevini yerine getirirler. Bağımsız üyeler gerektiğinde şirket idarecilerine karşı daha cesaretli davranarak stratejilerin oluşmasında kendi farklı bilgi ve deneyimleri ışığı altında yeni bir görüş açısı ortaya koyarak şirketlerin finansal ve diğer amaçlarının yakalanmasında önemli katkı sağlarlar.

Türkiye'de henüz başlangıç aşamasında olan bağımsız yönetim kurulu üyeliği hem halka açık şirketlerde hem de tamamı aile kontrolündeki şirketlerde az olmakla birlikte artan bir biçimde uygulanmaya başlanmıştır.

Bir başka deyişle, kurumsal yönetim ilkeleri, ancak şirket düzeninin bir parçası haline getirilebilirse verimli sonuçlar doğurabilir. Kurumsal yönetim ilkelerinin şirketin yönetim mekanizmasına nihai anlamda dahil edilebilmesi ise, kısa süreli kabul edilmemelidir. Yani, bir şirketin kurumsal yönetim ilkelerini benimsediğini açıklaması ve yönetim mekanizmalarını hali hazırda geçerli olan veya önerilen kurumsal yönetim ilkeleriyle uyumlu hale getirmesi, kurumsal yönetim ilkelerinin uygulandığını göstermez. Kurumsal yönetimin uygulanması; bağımsız yönetici, işletme dışından atanmış yönetim kurulu üyesi olması ve tek bir görevin verilmiş olmasıyla mümkün olup, bağımsız denetim açısından deneticilerle ilgili kriterler geçerli olduğu sürece kurumsal yönetim söz konusu olabilir.

Söz konusu denetim, anonim ortaklığın oluşturacağı iç birimler ve anonim ortaklığın dış denetimini yürütecek olan bağımsız denetim kuruluşu tarafından yürütülmelidir.

Kurumsal yönetimin şirketin yönetim mekanizmalarına uygulanıp uygulanmadığı, yalnız şirket içi denetçi birim tarafından sağlanamayacaktır. Çoğunlukla yönetim kurulunun icra yetkilerine sahip üyelerin bağımsız kişilerden oluşmaması, kurumsal yönetim ilkesinin uygulanmasını engellemektedir.

Bağımsız denetim kuruluşunun kurumsal yönetim ilkesi doğrultusundaki görevlerini aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür;

- TTK'nda yer alan ve işlevi kalmayan denetçilik biriminin tamamen kaldırılması, anonim ortaklıkların finansal denetimi, bağımsız denetim kuruluşu tarafından gerçekleştirilmesi,

- Şirketler topluluğunun finansal tabloları ve yıllık raporu denetçi tarafından denetlenecek olup, bu denetimden geçmeyen finansal tablolar ve yıllık raporlar düzenlenmemiş hükmünde kabul edilecektir. Söz konusu tablo ve raporlarda denetim sonrasında yapılan değişikliklerin de denetçinin onayına sunulması gerekmektedir,

- Finansal denetimin konusu ve kapsamında karşılaştırma: bağımsız denetim kuruluşun, finansal tabloları ve yıllık raporu inceleme sırasında elde ettiği verilerle uyumluluğu kontrol etmesi, ölçüt: anonim ortaklığın veya topluluğun kayıtlarının kanun, Türkiye Muhasebe Standartları ve esas sözleşmeye uygunluk açısından değerlendirilmesi, spesifik inceleme konusu: şirketin veya topluluğun finansal tablolarının, konsolide tablolarının ve yıllık raporlarının denetimi şeklindedir.

- Yönetim kurulu, bağımsız denetim kuruluşuna, finansal denetimi ve duruma göre konsolide finansal denetimi özenle yürütebilmesi için faaliyet raporunu ve finansal raporu sunmak ve raporların doğruluğunda dayanak teşkil eden her türlü şirket kaydını sunmakla yükümlü kılınmıştır.

Denetçinin denetim sonucunda hazırlayacağı olumlu veya olumsuz ya da görüş bildirmekten kaçınma raporu da önemli bir

işlev üstlenmektedir. Denetim sürecinin sonunda şirketin hesaplarının muhasebe standartlarına, kanuna ve ana sözleşmeye uygunluğunu ortaya koymak ve şirketin mali yapısının dürüst bir görünüm verdiğinin belirlenmesi halinde denetçi tarafından bir onay yazısı hazırlanmasını öngörmektedir. Bu yazı büyük ölçüde kurumsal yönetim ilkeleri hakkında bilgi verecektir.

III. Kurumsal Yönetim Anlayışı

Anonim ortaklıklar, sermaye ortaklıkları içinde sermaye unsurunu ön plana çıkararak, kişisel özellikler yerine hisse bazında yapılan ortaklıklardır. Yatırımcılar açısından cazip ve uygun olan özelliği bu olup, gerçek anlamda anonim ortaklıkların çıkardığı menkul kıymetler, küçük yatırımların büyük projelere dönüştürülmesi bakımından etkin araçlardır.

Kuşkusuz ki, yatırımların anonim ortaklıklara yönelebilmesi için, anonim ortaklıkların güvenilir bir yatırım zemini oluşturması gerekmektedir. Kurumsal yönetim bu noktada anonim ortaklığın bir kurum olarak örgütlenmesi ve ortaklığın güvenilir bir yatırım ortamı oluşturması açısından bir kriter olmaktadır.

Anonim ortaklık, sermayesi tabana yayılmış, büyük çaplı ekonomik faaliyetler yürüten bir ortaklıktır. Ortaklıktan gerçek anlamda söz edilebilmesi için, hisse ekseninde örgütlenmiş bu işletmenin, yöneticilerin ve hissedarların kişisel özelliklerinden ve menfaatlerinden arındırılması gerekmektedir.

Kurumsal yönetim ilkesini doğuran asıl sebep, anonim ortaklığın mali yapısını tehdit eden riskler olmayıp, ortaklıkların bu riskler gözetilerek ihtiyatlı bir şekilde yönetilmesi ve kendilerinden beklenen sosyal ve ekonomik rolü yerine getirmesidir. Bununla birlikte anonim ortaklıklar, çok geniş kitlelerle ekonomik ve hukuki ilişkiler içine girmektedir. Çıkar sahiplerinin çıkarlarının güvence altına alınabilmesi açısından SPK, bir adım daha ileri gitmekte, çıkar sahiplerinin yönetime katılmasına yönelik mekanizmaların geliştirilmesini önermektedir. Bu mekanizmaların ana sözleşmeye ve iç düzenlemelere yansıtılma

sı önerilmekte, özellikle çalışanların yönetime katılmasına işlerlik kazandırılması öngörülmektedir.

SPK, çıkar çevresi içinde hissedarlarla birlikte çalışanların konumunu da önemsemekte ve iş koşullarının iyileştirilmesinin benimsenmesini, anonim ortaklığın iyi yönetimi açısından bir çıkış noktası olarak kabul etmektedir. Anonim ortaklığın mal ve malzeme tedarikçileri ve müşterilerle olan ilişkileri bakımından ise, müşteri memnuniyetine önem verilmesi ve kalite standartlarının yükseltilmesi gereği vurgulanmaktadır.

Şirketlerde kurumsal yönetimin yerleşmesini destekleyen diğer önemli bir husus, şirketlerde iç kontrol sisteminin kurulmasıdır. Güçlü bir iç kontrol yapısı, bir şirketin daha nitelikli, daha uygun bilgiyle birlikte yatırımcının güveni kazanarak ve kaynakların azalmasını önleyerek, mevcut kanunlar ve düzenlemeler çerçevesinde çok daha iyi kararlar almasını mümkün kılar ve rekabet avantajı kazandırır. İç kontrol, şirketin yönetim kurulu, yönetici, personel ve diğer çalışanlarıyla hedeflerin gerçekleştirilmesi ile ilgili olarak makul bir güvencenin oluşmasını sağlayarak, şirket faaliyetlerinde etkinlik ve yeterlilik, finansal raporlama konusunda da güvenilirlik ve yasal düzenlemelere uygunluğu sağlar.

Ülkemizde 2008 yılından itibaren yeni uygulamaların yürürlükte olacağı bir döneme girecektir. Bunların başında Basel II ve TFRS (Türkiye Finansal Raporlama Standartları) uygulamaları gelmektedir (Bis, 2004a;IFRS). Geleneksel bankacılıktan tamamen farklı uluslararası bir düzenleme ve denetleme yaklaşımının ürünü olan Basel-II risk odaklı denetim mekanizmasını öngörmektedir. Gerçekten de bu uygulamaların başlaması, ülkemizde hem kayıt dışı ekonominin azalmasına hem de daha güçlü mali tabloların oluşmasına ve bankacılık sisteminin daha iyi çalışmasına yol açacaktır. Günümüzde halen uygulanmakta olan ve özellikle küçük ve orta boy işletmeler yaygın olarak kullanılan kredi karşılığı müşteri çekleri ve/veya şahsi kefalet uygulamaları tarihe karışacaktır. Bu döneme hazır olmayan işletmelerin çok zorlanacakları bir döneme girilecektir. Bu

dönem işletmelerin kapanmaları veya büyük maddi zararlara uğramalarına yol açacakları bir dönem olacaktır. Her firma mali tablolarının daha iyi olması ve kredi maliyetlerinin yüksek tutarlarda olmaması için kayıt dışı satışlarını ve şirketin olan ama şirket adına kayıtlı olmayan varlıkları kayıt altına almaya başlayacaklardır. Bu zorluklar uzun vadede belki de işletmelerin muhasebe mesleğine bakış açılarını değiştirecek ve mali tabloların daha şeffaf olmalarına yol açacaktır.

Muhtelif bilgilerin kamuya açıklanması yoluyla piyasa disiplininin sağlanmasını öngören "üçüncü yapısal blok" ise bir başka yazının konusu olabilecek unsurları içermektedir.

Bugün denetim otoriteleri gerektiğinde "çok taraflı işbirliği" olarak adlandırılabilir bir yapı içerisinde, gerektiğinde tek bir denetim otoritesi gibi hareket edebilmekte, ya da üyesi buldukları kuruluşların öngördüğü şekilde bir kulüp kuralı içinde hareket edebilmektedirler. Önemli sayılabilecek bu gelişme de denetimin kalitesini artırıcı bir unsur olarak değerlendirilebilir. Hatırlanacağı üzere geçmişte bazı olayların tespitinde tek bir denetim otoritesinin çabasının yeterli olmadığı birçok olayla karşılaşmıştır. Örneğin BCCI, Barings Bank, Daiwa Bank gibi halen hafızalarda tazeliğini koruyan skandallarda tek bir denetim otoritesinin yetersiz kaldığı bugün bilinen bir gerçektir.

Denetçiler açısından dünyada tek bir muhasebe standartları topluluğunun oluşturulması, uluslararası denetim şirketlerine, eğitimlerini standart hale getirmeyi ve global bazda standartlarının kalitesini arttırmayı hedeflemektedir.

Muhasebeye ilişkin uluslar arası düzeydeki bir yaklaşım denetim şirketlerinin ve onların müşterilerinin ortaya çıkan muhasebe sorunlarına karşı tutarlı bir küresel uygulama geliştirmesine imkan sağlayarak, uluslararası sermayenin daha kolay dolaşımına müsaade etmektedir (AICPA, Professional Standards, AU, Section).

Bu durum ise tutarlılığı artırmakta, farklı raporlama sistemlerini ortadan kaldırmaktadır.

Sonuç

Bağımsız dış denetim kamuyu aydınlatma amacı doğrultusunda, kamu kurum ve kuruluşlarına olan yararlarının yanında, denetlenen işletmeye ve bu işletmelerle ilişki içinde olan diğer kurum ve kuruluşlara da yarar sağlamaktadır. Bağımsız dış denetimden geçmiş işletmelerin, kredi bulma olanaklarının genişlemesinin yanı sıra, güvenilirliğinin artması sağlanır. İşletmelerin bağımsız denetimden geçmesi sonucu düzenlenecek olan bağımsız denetim raporları, kredi veren kuruluşlara, yatırımcılara ve ilgili diğer şahıslara, doğru ve güvenilir kararlar vermelerinde yardımcı olur(Gürbüz, 1995). Bağımsız dış denetimden geçmiş işletmelere ve işletmeyle ilişki içinde olan diğer ilgililere ilişkin söz konusu bu yararların, günümüzde sadece ulusal düzeyde olmayıp, uluslararası düzeyde de geçerli olduğu söylenebilir. Çünkü, bugün yatırımcılar, rakipler, ve işletmelerle ilgili üçüncü şahıslar yalnız ulusal olmayıp, uluslararası boyut kazanmıştır. Bu nedenle, ulusal boyutta sıralanmış söz konusu yararların, uluslararası yatırımcı, ilgili işletmeler, kredi kuruluşları vb. açılarından da büyük önem taşıyacağı açıktır.

ABD'de bağımsız gözetim kurumu olan PCAOB, 2004 yılında dört büyük denetim şirketinin yapmış olduğu denetimleri değerlendirdiğinde, önemli sorunlar taşıyan denetim sayısının beklenenden daha yüksek çıkmış olması, gözetimin daha da artırılmasını ve cezai müeyyidelerin uygulanmasını gerektirmektedir.

Ülkemizde 2008 yılından itibaren yeni uygulamaların yürürlükte olacağı bir döneme girecektir. Bunların başında Basel II ve TFRS uygulamaları gelmektedir. Geleneksel bankacılıktan tamamen farklı uluslararası bir düzenleme ve denetleme yaklaşımının ürünü olan Basel-II risk odaklı denetim mekanizmasını öngörmektedir. Gerçekten de bu uygulamaların başlaması, ülkemizde hem kayıt dışı ekonominin azalmasına hem de daha güçlü mali tabloların oluşmasına ve sonuçta şirketlerin yönetim yapılarını yeniden gözden geçirmelerine yol açacaktır.

Türkiye'de dünyadaki değişimlere bağlı olarak, Basel II, TFRS, UMS, UDS doğrultusunda SPK, BDDK, TTK, TMS,

TDS ve diğer mevzuatlarda önemli değişiklikler yapılmıştır. Bunların başında;

- Zorunlu denetçi rotasyonu
- Bağımsız yönetici ve yönetim kurulu üyeleri
- Şirket içi denetçi sorumlulukları gelmektedir.

Yukarıda sayılan değişimler, "bilgilerin ve kararların objektif ve doğru olarak verilebilmesi ve belirli düzeydeki yöneticilerin, bazı yönetim kurulu üyelerinin işletme dışından olması"nı ifade eden kurumsal yönetimi gerektirmektedir.

Kurumsal Yönetim, anonim ortaklığın tüm taraflarının çıkarlarını şirket menfaatleriyle uyumlaştırılmasını ve ortak bulunmasını gerektirmektedir(Alaylıoğlu, N, 2003) Anonim ortaklık, oluşturacağı etkin yönetim örgütlenmesi ve iyi yönetim standartlarına uygun politikalarla, kurumsal yönetim anlayışını şirket kültürünün odağına yerleştirmelidir. Bu açıdan kurumsal yönetim, anonim ortaklıkların bütün organizasyonlarında ve insan kaynaklarında en önemli ilkeler olarak yer almalıdır.

Kurumsal yönetime sevk eden nedenler; şirketlerin mali yapısını tehdit eden riskler olmadığı, ortaklıkların bu riskler gözetilerek ihtiyatlı bir şekilde yönetilmemesi ve kendilerinden beklenen sosyal ve ekonomik rolün yerine getirilmemesidir. Kurumsal yönetimi oluşturan unsurlar, iç kontrolün kurulması; dürüstlük ve etik değerler; yönetim felsefesi ve işletim tarzı; örgütsel yapı; yönetim kurulu, yönetim ve çalışanlar için iyi tanımlanmış görevler ve sorumluluklar ve bunun gibi birçok farklı unsur iyi bir kurumsal yönetimin yapı taşlarından meydana gelmektedir.

Kısaca, sürekliliği benimsemiş, şirketle ilgili bütün tarafların çıkarlarını gözetken ve ortak noktalarda buluşturan, sosyal sorumluluğu taşıyan bütün şirketlerin; ulusal ve uluslararası düzeydeki denetim standartları özellikle bağımsız dış denetim, muhasebe standartları, finansal raporlama ve diğer standartlardaki gelişmeler doğrultusunda kurumsal yönetim tarzını benimsemeleri ve organizasyonlarında uygulama

ları kurumsal yönetim ilkeleri açısından kaçınılmaz olmuştur.

Kaynakça

AICPA, (1979) Code of Professional Ethics and Codification of Statements on Auditing Standards and Procedures. AICPA, Professional Standards, Section 150.

ALAYLIOĞLU, N.(2003) Aile Şirketlerinde Yönetim ve Kurumsallaşma, MÜSİAD Yayınları, İstanbul.

ALDHIZER, R., CASHELL, J. ve SAYLOR, J. (2003) Ten Months Later: Internal Audit Directors Assess the Impact of The Sarbanes- Oxley Act, Internal Auditing, May-Jun.

ARENS, A. ve LOEBBECKE, J. (2000) Auditing "An Integrated Approach" Prentice Hall, ABD.

Bank for International Settlements (2004a), "International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: www.bis.org

Bank for International Settlements (2004b), "Implementation of the New Capital Adequacy Framework in Non-Basel Committee Member Countries": www.bis.org

COMBARROS, J. (2000) Accounting and Financial Audit Harmonization in the European Union, The European Accounting Review, 9:4, s.643-654.

GÜRBÜZ, H. (1995) *Muhasebe Denetimi*, Bilim Teknik Yayınevi, İstanbul.

IFAC, (2004) Handbook of International Auditing, Assurance, and Ethics Pronouncements

KPMG; K; Klynveld.,P; William Barclay Peat, M; James Marwick, Mitchell, G; Dr. Reinhard Goerdeler

PCAOB Reports On the Big 4 Accounting Firms' Disappointing Performance, Jan. 2007.

Sarbanes-Oxley Act of 2002.

Seri:X, No:16 Sayılı Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetim Hakkında Tebliğ.

Seri:XI, No:1 Sayılı Sermaye Piyasasında Mali Tablo ve Raporlara İlişkin İlke ve Kurallar Hakkında Tebliğ.

Sermaye Piyasası Kanunu ve yayınları

Türk Ticaret Kanunu ve yayınları

TÜRMOB Haber (2004), Yıl:1, Sayı:1.

TÜRMOB Haber (2004), Yıl:1, Sayı:3.

www.turmob.org.tr/TMUDESK Yönergesi

www.icaew.co.uk/library/index.cfm

www.iasplus.com

"Disclosures required by sections 406 and 407 of Sarbanes Oxley Act", (çevirimiçi) www.sec.gov/rules/final/33-8177.htm.

www.law.harvard.edu/news/2003/07/18_wolfman.php. july18,2003.)

- ✓ *Büyük acılar, dayanılmaz ızdıraplar, ilahi affın doğacağına müjdecisidir.*
- ✓ *Kederlerin üzüntülerin altında, gizli bir hazine vardır...*
- ✓ *Bir karınca harman yerinde, çevresindeki bolluktan habersiz tek bir buğday tanesiyle, istiflenmiş devasa buğday çuvallarının arasında, alelacele yürüyor. O bir buğday tanesinin sevilecek tek şey olduğunu düşünüyor.*

Mevlânâ Celâleddin Rumi